

Vraagstelling: kunnen we met testen en vaccineren in de samenleving meer bewegingsvrijheid toestaan en de nu gehanteerde collectieve maatregelen versoepelen?

Aanleiding: de onlangs gepubliceerde resultaten van de vaccinproducenten alsook de ontwikkelingen in het produceren van meer laagdrempelige testen. Er is discussie op gang gekomen over een indirecte vaccinatieplicht (vaccinatiedrang). Deze wordt maatschappelijk en politiek gevoerd. Hierbij spelen economische, ethische en juridische afwegingen een rol.

Doel: bij deze heel lastige thematiek de verschillende aandachtspunten goed te benoemen en de belangenafweging zo adequaat mogelijk tot uitdrukking te laten komen. Verwacht mag immers worden dat ondanks de in gang te zetten vaccinatiecampagne er gedurende een nog relatief lange periode beperkingen zullen moeten gelden voor de bewegingsvrijheid. De vraag is vooral waar deze beperkingen plaats zullen vinden.

We bespraken drie opties:

1. Indirecte plicht regelen
2. Indirecte plicht niet regelen, aan de sectoren laten een eigen regeling treffen.
3. Juist de indirecte verplichting verbieden (andere kant van het spectrum)

We hebben het bij de indirecte vaccinatieplicht over de situatie dat aanbieders van goederen en diensten zoals cafés of aanbieders van openbaar vervoer geen mensen willen bedienen of vervoeren die niet gevaccineerd zijn. Of dat werkgevers vis-à-vis werknemers vaccinatie gaan verplichten, of willen dat de werknemer ook de werkgever informeert. Dit verandert het effect op betrokken partijen.

Het is niet uit te sluiten dat dit bepaalde groepen mensen meer of anders zou raken dan anderen. Daarmee zou sprake kunnen zijn van stigmatisering van niet gevaccineerde mensen of ongelijke behandeling bij het aanbieden van goederen en diensten of in de sfeer van de arbeid in de zin van de Algemene Wet Gelijke Behandeling en gerelateerde wetgeving.

Hierbij is de afweging van belang dat we op dit moment worden geconfronteerd met de gevolgen en impact van het om zich heen grijpen van een ernstige infectieziekte: COVID-19. De Nederlandse samenleving bevindt zich als gevolg daarvan in een vorm van intelligente lockdown. De op dit moment geldende maatregelen brengen eveneens een vergaande beperking van onze vrijheden met zich. Er zijn ingrijpende beperkingen gesteld ten aanzien van bewegingsvrijheid van mensen en de mogelijkheden om bv bezoek te ontvangen en op familiebezoek te gaan (family life). Ook zijn er ingrijpende gevolgen voor bedrijven, culturele activiteiten, sport. Kortom voor de samenleving als geheel. Deze beperking van vrijheden vloeit voort uit de grondwettelijke opdracht van de overheid om maatregelen te treffen ter bevordering van de volksgezondheid: crisismaatregelen die gericht zijn op de bestrijding van een zeer ernstige infectieziekte. Er is dan ook veel aan gelegen om te onderzoeken hoe een exit strategie wordt vormgegeven. Een van de noodzakelijke pijlers is vaccinatie.

De afweging ten aanzien van grondrechten is cruciaal. Als door de overheid inbreuk wordt gemaakt op een grondrecht, zal samengevat aan de volgende eisen moeten worden voldaan:

- de inbreuk moet berusten op een deugdelijke wettelijke grondslag;
- de inbreuk moet een legitiem doel dienen en noodzakelijk zijn in een democratische samenleving;
- de inbreuk moet proportioneel en subsidiair zijn.

Aandachtspunten:

1. Met recente negatieve testuitslagen en vaccinatiebewijzen zouden sectoren weer open kunnen of - voor zover nu open onder restricties - minder restricties hoeven te ondergaan. Het alternatief is voortgaan op de huidige weg, wat voor bijvoorbeeld evenementen en horeca verregaande gevolgen heeft. Aangenomen dat de kwetsbare burgers beschermd moeten blijven, is er dus de vraag waar 'de prijs betaald gaat worden': bij bijvoorbeeld de horecaondernemer en diens klanten of juist bij de burger die zich niet wil laten vaccineren of zich niet wil laten testen?

2. Voor de gevoelige discussie over indirecte vaccinatieplicht lijkt het goed om het testbeleid nadrukkelijk als alternatief in te zetten. De volgende argumenten daarvoor:

- Er zijn mensen die niet gevaccineerd kunnen worden en er zijn veel mensen die dat om uiteenlopende redenen (nog) niet willen.
- Er zullen gedurende een groot deel van de vaccinatiecampagne zeer waarschijnlijk maar beperkte mogelijkheden zijn voor het verkrijgen van een vaccinatie.
- Verschillende vaccinaties zullen tegelijkertijd worden aangeboden. Er zullen mensen zijn die ondanks vaccinatie ziek worden en besmettelijk zijn (de percentages verschillen per vaccin).
- Niet duidelijk is vooralsnog of gevaccineerde personen die niet of nauwelijks ziek zullen worden daarmee ook niet besmettelijk zijn.
- Negatieve testen geven – althans voorlopig – dus meer ‘garantie’ op het voorkomen van een besmetting dan een vaccinatiebewijs.
- Testen worden minder belastend. [graag hierover meer info]
- Er wordt een negatieve testverklaring geëist voor reizigers die uit een hoogrisicoland via Schiphol ons land (niet zijnde reizigers uit een Schengenland of uit een niet-Schengenland en die woonachtig zijn in een Schengenland). Er wordt gewerkt aan een wetswijziging om dit te vereisen van iedere reiziger uit een hoogrisicoland. N.B. Nederland loopt op dit punt ver achter bij de ons omringende landen.

Zowel praktisch, ethisch als juridisch lijkt het goed om mensen een alternatief te bieden als het gaat om vaccineren en eventuele potentiële gevolgen daarvoor voor de bewegingsvrijheid. De afweging van proportionaliteit en subsidiariteit is essentieel. Is de inbreuk vanuit de bescherming van de volksgezondheid gerechtvaardigd en proportioneel gelet op de inbreuk die voortzetting van de lockdown met zich meebrengt?

Een evenzeer praktische vraag is in hoeverre en op welke termijn negatieve testverklaringen hiertoe ingezet kunnen worden? [graag hierover meer info]

3. Het verspoelen van bepaalde maatregelen onder voorwaarde dat negatieve testen of vaccinatiebewijzen worden verstrekt, zal per sector anders uitpakken qua effect. Het maakt - om maar twee uitersten te noemen - nogal wat uit of het om de evenementenbranche/horeca of om de zorginstellingen/verpleeghuizen gaat. De evenementenbranche en horeca zitten nu volledig op slot. Voor deze sectoren (de ondernemers en hun klanten) is iedere verlichting meegenomen. Niemand is bovendien verplicht om die sector te bezoeken als deze weer is opengesteld. Dat is heel wat anders bij een zorginstelling waar je afhankelijk van bent, laat staan in het geval van iemands eigen woning in een verpleegtehuis. M.a.w.: het is in ieder opzicht veel makkelijker te onderhouden dat de horeca weer open mag mits een recente negatieve testverklaring of vaccinatiebewijs wordt getoond dan dat je zoiets als verplichting zou stellen voor het betreden van een zorginstelling. Per sector vereist dit dus een eigen afweging.

4. Indien versoepelingen plaats kunnen vinden onder voorwaarde dat gewerkt wordt met negatieve testen of vaccinatiebewijzen, is het dan aan de overheid om die voorwaarden te stellen of dient zoiets aan de (private) sectoren zelf overgelaten te worden?

- Voor bijvoorbeeld de evenementensector als de horeca zou dit o.g.v. de bepalingen in de Twm covid-19 kunnen. Daar staat expliciet de wettelijke grondslag om dit onder voorwaarden toe te staan. Die voorwaarde zou dus een recente negatieve testverklaring of vaccinatiebewijs kunnen zijn. Voor andere sectoren is het vinden van een wettelijke grondslag moeilijker of zelfs onmogelijk [juridisch vraagstuk dat nog moet worden uitgezocht].
- Hoe zouden sectoren kunnen worden bewogen dat zij zelf protocollen hanteren opdat een recente negatieve testverklaring of vaccinatiebewijs wordt verstrekt voordat toegang wordt verleend? In hoeverre kan het huisrecht/de huisregels (je mag bijvoorbeeld iemand weigeren die stomdronken komt binnen waggelen) hier soelaas bieden? In hoeverre kan goed werkgeverschap/werknemerschap of het bieden van verantwoorde zorg hier soelaas bieden? [lastige uitzoekpunten] I.v.m. dat laatste nog een saillant 'detail': als we willen dat reizigers uit hoogrisicogebieden worden verplicht om een recente negatieve test te overleggen (ook al ben je met je campertje volledig afgezonderd geweest in dat gebied), hoe valt het uit te leggen dat zoiets niet wordt vereist voor het verplegend persoon in een verpleegtehuis?

5. Is er misschien juist wel een principiële reden om tegen te gaan dat vaccinatiebewijzen op deze wijze zullen worden gehanteerd? Moet dat – wat analoog aan de corona-app – niet bij wet worden verboden of in ieder geval worden tegengegaan? We willen toch een gelijk speelveld en niet een

situaties waarbij sommigen hierdoor een privilege krijgen? Of is de maatschappelijke prijs voor een dergelijke principiële opstelling veel te hoog en ligt de ontsnapping uit het dilemma toch vooral in het alternatief van een negatieve testverklaring?

6. Het lijkt ook verstandig om de buitenlandse realiteit niet uit het oog te verliezen. Nederland is een poreus landje dat qua economische en recreatieve mobiliteit erg afhankelijk is van het nabije en soms ook verre buitenland. Wat gaan Duitsland en België doen? Wordt het verlangen van een vaccinatiebewijs (of wellicht nog voor enige tijd een recente negatieve testuitslag) de norm bij landen als China, Australië, etc.? Is gemeenschappelijk optreden in Schengenverband een mogelijkheid?